e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 11

2026

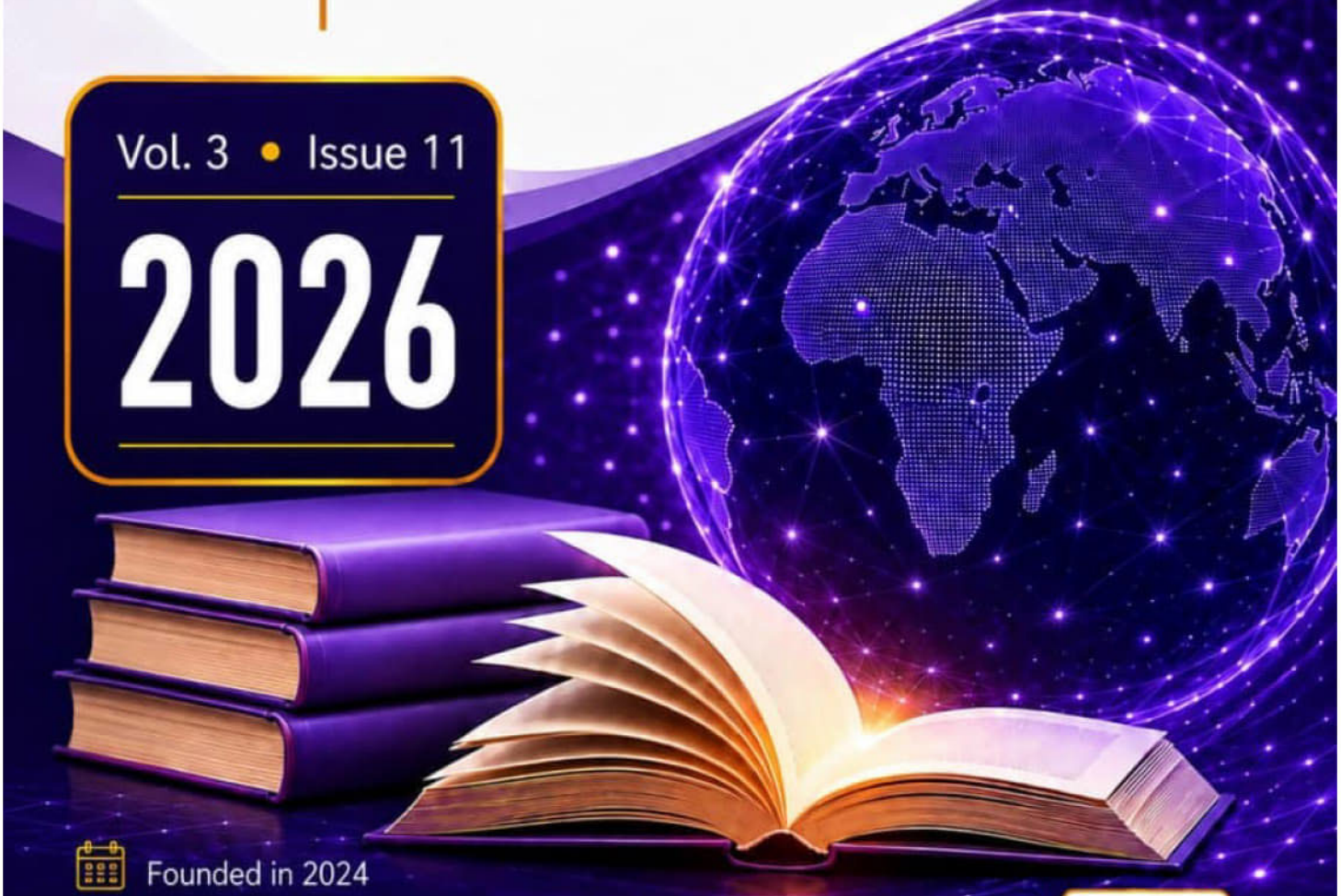

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/d6eq9g66

KASBIY VAZIYATLARNI TAHLIL QILISH ORQALI BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHILARINING O‘QUV-BILUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Rabbimova Sevara Anvarjon qizi
O‘zbekiston Milliy pedagogika universiteti, doktorant.
e-mail: rabbimovasevara526@gmail.com **ORCID: 0009-0003-7353-824X**

Annotatsiya.
Maqolada kontekstual yondashuv asosida kasbiy vaziyatlarni tahlil qilishning bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari o‘quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishdagi metodik imkoniyatlari o‘rganilgan. Arifmetik ayirishdagi xato, o‘qilgan matnning asosiy fikrini aniqlashdagi qiyinchilik va yozma bayonda voqealar izchilligining buzilishiga oid uchta namunaviy topshiriq qiyosiy tahlil qilingan. Topshiriqlar talabadan o‘quvchi ishiga tayangan holda muammoni aniqlash, qiyinchilik sababiga doir taxminlarni tekshirish, muqobil pedagogik yechimlarni taqqoslash va o‘z qarorini asoslashni talab etadi. Mashg‘ulotni individual yozma tahlil, guruh muhokamasi va yakuniy refleksiya ketma-ketligida tashkil etish tavsiya etilgan. Talabalarning yozma javoblarini baholash uchun beshta mezon taklif etilgan.

Kalit so‘zlar: Kontekstual yondashuv, kasbiy vaziyatlar tahlili, bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari, o‘quv-biluv kompetensiyalari, amaliy topshiriqlar, pedagogik qaror, refleksiya, baholash mezonlari.

РАЗВИТИЕ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ПОСРЕДСТВОМ АНАЛИЗА ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ СИТУАЦИЙ

Раббимова Севара Анваржон кизи
Узбекский национальный педагогический университет, докторант.

Аннотация.
В статье рассматриваются методические возможности анализа профессиональных ситуаций на основе контекстного подхода для развития учебно-познавательных компетенций будущих учителей начальных классов. Проведён сравнительный анализ трёх типовых заданий, посвящённых ошибке при вычитании, затруднению при определении главной мысли прочитанного текста и нарушению последовательности событий в письменном изложении. Задания требуют от студентов выявить проблему на основе работы ученика, проверить предположения о причинах затруднения, сопоставить возможные педагогические решения и обосновать свой выбор. Рекомендуется организовать занятие в три этапа, включающие индивидуальный письменный анализ, групповое обсуждение и итоговую рефлексию. Предложено пять критериев оценки письменных ответов студентов.

Ключевые слова: Контекстный подход, анализ профессиональных ситуаций, будущие учителя начальных классов, учебно-познавательные компетенции, практические задания, педагогическое решение, рефлексия, критерии оценивания.

DEVELOPING PRESERVICE PRIMARY SCHOOL TEACHERS’ LEARNING AND COGNITIVE COMPETENCIES THROUGH THE ANALYSIS OF PROFESSIONAL TEACHING SCENARIOS

Rabbimova Sevara Anvarjon qizi
Uzbekistan National Pedagogical University, Doctoral Student.

Abstract.
This article examines how a contextual approach to analyzing professional teaching scenarios can support the development of preservice primary school teachers’ learning and cognitive competencies. It compares three sample tasks involving a subtraction error, difficulty identifying the main idea of a reading passage, and events presented out of sequence in a written narrative. The tasks require preservice teachers to identify the problem using evidence from a pupil’s work, test possible explanations for the difficulty, compare instructional responses, and justify their choice. The article recommends structuring the activity around individual written analysis, group discussion, and final reflection. It proposes five criteria for assessing

ISSN 3060-5059 (Online)

preservice teachers' written responses.
Keywords: Contextual approach, analysis of professional teaching scenarios, preservice primary school teachers, learning and cognitive competencies, practical tasks, instructional decision-making, reflection, assessment criteria.

Kirish. Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy faoliyatida o'quvchilarning javoblari va yozma ishlarini tahlil qilish, o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarning sabablarini aniqlash hamda dars jarayonida ularga mos pedagogik yechim tanlash muhim o'rin tutadi. Bir xil xato ikki o'quvchida turli sabablarga ko'ra yuzaga kelishi mumkin. Bunday holatda o'qituvchi o'quvchining javobi bilan birga uning topshiriqni qanday tushungani va yechimga qanday kelganini ham o'rganishi lozim. Shu jihatdan bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida axborotni mustaqil izlash, dalillarni tahlil qilish, bilimlarni muayyan vaziyatga tatbiq etish va o'z qarorini asoslash kabi o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirish dolzarb pedagogik vazifadir.

Mazkur maqolada o'quv-biluv kompetensiyalari talabaning o'quv yoki kasbiy muammoni anglash, uni o'rganish uchun zarur axborotni tanlash, mavjud bilimlaridan foydalanib yechim ishlab chiqish hamda o'z xulosalarini dalillar asosida qayta ko'rib chiqish qobiliyatlari majmui sifatida talqin etiladi. Kontekstual yondashuv doirasida bu kompetensiyalar o'qituvchining amaliy faoliyatiga xos vaziyatlarni tahlil qilish orqali rivojlantiriladi. Masalan, o'quvchi masala uchun arifmetik amalni to'g'ri tanlagan, ammo yechimini izohlashda qiynalgan vaziyatda talaba o'quvchining yozma ishini o'rganadi, qiyinchilikning ehtimoliy sabablarini ilgari suradi va ularni aniqlashtirish uchun savollar tuzadi. Olingan javoblar asosida u o'quvchiga mos tushuntirish usulini tanlaydi va tanlovini asoslaydi.

Tadqiqot muammosi kasbiy vaziyatlar tahlilini talabaning izlanishi, dalillashi va refleksiyasini talab etadigan o'quv faoliyati sifatida qanday tashkil etish masalasi bilan bog'liq. Bunda vaziyatga oid ma'lumotlarning tarkibi, tahlilni yo'naltiruvchi savollar va baholash mezonlari o'zaro muvofiq bo'lishi kerak. Masalan, topshiriqda o'quvchining xato javobi bilan birga uning ishlash jarayonini aks ettiruvchi ma'lumotlar keltirilsa, talaba xato sababiga doir bir necha taxminni ilgari surishi va har birini mavjud dalillar bilan tekshirishi mumkin. Bunday topshiriqni baholashda talabaning muammoni aniqlashi, dalillardan foydalanishi, muqobil yechimlarni taqqoslashi va pedagogik qarorini asoslay olishi e'tiborga olinadi.

Maqolaning maqsadi kontekstual yondashuv asosida kasbiy vaziyatlarni tahlil qilishning bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlarini ochib berish hamda bunday vaziyatlarni tanlash, tahlilni tashkil etish va talabalarning yechimlarini baholash bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv-biluv kompetensiyalarini kasbiy vaziyatlar tahlili orqali rivojlantirishning nazariy asoslaridan biri A. A. Verbitskiyning kontekstual ta'lim konsepsiyasidir. Muallif oliy ta'limda bo'lajak mutaxassisning kasbiy faoliyati mazmunini o'quv jarayonida modellashtirish g'oyasini ilgari suradi [1]. Boshlang'ich ta'lim yo'nalishida ushbu g'oya talabalarga o'quvchi ishi, dars lavhasi yoki o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqot asosida topshiriq berishda namoyon bo'ladi. Bunda talaba muammoni aniqlaydi, pedagogik va metodik bilimlariga murojaat qiladi hamda mavjud dalillar asosida yechim ishlab chiqadi.

L. S. Shulmanning pedagogik mazmun bilimi (*pedagogical content knowledge*) tushunchasi fan mazmunini o'quvchiga tushunarli shaklda ifodalash hamda mavzuni o'rganishda uchraydigan qiyinchiliklar va noto'g'ri tasavvurlarni hisobga olish zarurligini izohlaydi [2]. Masalan, o'quvchi ayirish amalida xatoga yo'l qo'yganda, bo'lajak o'qituvchi uning yozma ishini o'rganib, qiyinchilik sonning xona qiymatini tushunish bilan bog'liqmi yoki amalni bajarish tartibida yuzaga kelganmi, degan taxminlarni tekshiradi. Talabaning o'quv-biluv faoliyati shu taxminlarni dalillar bilan tekshirish va aniqlangan qiyinchilikka mos tushuntirish usulini tanlashda ko'rinadi.

B. B. Levin o'qituvchilar tayyorlashda kasbiy vaziyatlarni o'rganishning ikki shaklini qiyoslagan. Birinchi shaklda ishtirokchilar vaziyatni o'qib, yozma fikr bildirgan. Ikkinchi shaklda yozma tahlilga guruh muhokamasi ham qo'shilgan. Tadqiqotda pedagogik amaliyot o'tayotgan talabalar, faoliyatini endi boshlagan va tajribali o'qituvchilardan iborat jami 24 nafar ishtirokchi qatnashgan [3]. Ushbu tadqiqot dizayni asosida talaba avval mustaqil xulosa chiqarishi, muhokamada o'z talqinini boshqalarning fikrlari bilan solishtirishi va yakunda qaysi dalil asosida qarorini saqlagani yoki o'zgartirganini yozma izohlashi mumkin. Dastlabki va yakuniy javoblarni qiyoslash uning tahlil jarayonini kuzatish imkonini beradi.

V. R. Jacobs, L. L. C. Lamb va R. A. Philipp o'quvchilarning matematik fikrlashini kasbiy kuzatishning uch tarkibiy qismini ajratadi. Bular o'quvchi qo'llagan strategiyaning muhim jihatlariga e'tibor qaratish, uning tushunchasini mavjud dalillar asosida talqin qilish va shu talqinga mos pedagogik javobni tanlashdan iborat [4]. Mazkur yondashuv baholash savollarini shakllantirishga imkon beradi. Talaba o'quvchining ishida nimani payqadi? U o'quvchining fikrlashi haqida qanday xulosa chiqardi va qaysi dalilga tayandi? Keyingi pedagogik qadam sifatida nimani taklif qildi? Bu savollar kuzatish, talqin qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini alohida baholashga yordam beradi.

B. J. Zimmerman o'zini o'zi boshqarib o'rganish modelida o'quv faoliyatini oldindan rejalashtirish, bajarish jarayonida o'z faoliyatini kuzatish va yakunda natijani baholash bosqichlarini tavsiflaydi [5]. Kasbiy vaziyat bilan ishlashda talaba dastlab nimani aniqlashi kerakligini belgilaydi, tahlil davomida taxminlarini dalillar bilan tekshiradi va yakunda o'z qarorini qayta ko'rib chiqadi. Masalan, u «Dastlabki xulosamga qaysi dalil ta'sir qildi?» yoki «Qarorimni aniqlashtirish uchun o'quvchiga yana qanday savol berishim kerak?» degan savollarga javob yozishi mumkin.

Tahlil qilingan manbalar asosida kasbiy vaziyat bilan ishlashni muammoni aniqlash, dalillarni tahlil qilish, muqobil yechimlarni taqqoslash, pedagogik qarorni asoslash va refleksiya qilish ketma-ketligida tashkil etish taklif etiladi. Mazkur amallar boshlang'ich ta'limga xos topshiriqlar bilan bog'lanib, har biri uchun talabaning yozma javobida

ISSN 3060-5059 (Online)

kuzatiladigan baholash ko‘rsatkichlari belgilanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Maqola nazariy-metodik yo‘nalishda bo‘lib, unda boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining kasbiy faoliyatiga xos vaziyatlar asosida tuzilgan amaliy topshiriqlar tahlil qilinadi. Tahlil birligi sifatida kasbiy vaziyat bayoni, talabaga taqdim etiladigan dalillar, yo‘naltiruvchi savollar va kutiladigan yozma javobdan iborat amaliy topshiriq olinadi. Tahlilning maqsadi har bir topshiriq talabadan qanday o‘quv-biluv amallarini bajarishni talab etishini va bu amallar javobda qanday namoyon bo‘lishini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotda adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, amaliy topshiriqlarni modellashtirish va ularni mezonlar asosida qiyosiy tahlil qilish metodlaridan foydalanildi. Verbitskiyning qarashlari kasbiy vaziyatlarni modellashtirishga [1], Shulmanning pedagogik mazmun bilimi tushunchasi o‘quvchi duch kelgan qiyinchilikka mos tushuntirish usulini tanlashga [2], Levinning tadqiqoti esa individual yozma tahlilni guruh muhokamasi bilan uyg‘unlashtirishga asos bo‘ldi [3]. O‘quvchining ishini kuzatish, uning fikrlashini talqin qilish va pedagogik javobni tanlash Jacobs va hammualliflar yondashuviga [4], o‘z qarorini qayta ko‘rib chiqish esa Zimmermanning modeliga tayanadi [5].

Tahlil uchun uch turdagi namunaviy vaziyat tanlandi. Birinchi vaziyat arifmetik amalni bajarishdagi xato, ikkinchisi o‘qilgan matnning asosiy fikrini aniqlashdagi qiyinchilik, uchinchisi yozma bayonda fikrlar izchilligining buzilishi bilan bog‘liq. Har bir vaziyatga o‘quvchining yozma ishi yoki javobidan parcha kiritildi. Talabaga holatni tavsiflash, sababiga doir taxminlarni ilgari surish, ularni mavjud dalillar bilan tekshirish, qo‘shimcha savol tuzish va muqobil pedagogik yechimlarni taqqoslash taklif etiladi.

1-jadval. Talabaning yozma javobini baholash mezonlari

Tahlil mezoni	**Talabaning yozma javobida kuzatiladigan ko‘rsatkich**
Muammoni aniqlash	O‘quvchi qaysi amal yoki topshiriq bosqichida qiynalganini aniq ifodalaydi.
Dalillarni tahlil qilish	O‘quvchi ishidan aniq misol keltiradi va u qaysi taxminni qay darajada asoslashini izohlaydi.
Muqobil yechimlarni taqqoslash	Kamida ikki pedagogik yechimni keltiradi va ularning aniqlangan qiyinchilikka mosligini taqqoslaydi.
Pedagogik qarorni asoslash	Tanlangan usulni vaziyatdagi dalillar bilan bog‘laydi va uning o‘quvchiga qanday yordam berishini tushuntiradi.
Refleksiya	Muhokamadan so‘ng dastlabki qarorini saqlash yoki o‘zgartirish sababini yozma izohlaydi.

Jadvaldagi ko‘rsatkichlar kutiladigan javoblarni tavsiflaydi. Kompetensiyalarning amalda qay darajada rivojlanganini aniqlash uchun talabalarning yozma javoblari asosida alohida empirik tadqiqot o‘tkazish talab etiladi.

Tahlil va natijalar

Uchta kasbiy vaziyat muammoni aniqlash, dalillarni tahlil qilish, muqobil yechimlarni taqqoslash, pedagogik qarorni asoslash va refleksiya mezonlari bo‘yicha ko‘rib chiqildi. Quyida keltirilgan vaziyatlar va javoblar topshiriqlarni tahlil qilish uchun tuzilgan namunalardir.

1. Matematik vaziyatda o‘quvchi xatosining sababini aniqlash

Vaziyat. O‘quvchi 52 − 28 amalini ustun shaklida bajarib, 36 javobini yozdi. U yechimini «Birliklarda 8 dan 2 ni, o‘nliklarda 5 dan 2 ni ayirdim», deb izohladi.

Tahlil. O‘quvchining izohi birliklar xonasida ayirish tartibini o‘zgartirib, 8 dan 2 ni ayirganini ko‘rsatadi. Birinchi taxminga ko‘ra, o‘quvchi bir o‘nlikni o‘nta birlikka almashtirishni tushunishda qiynalgan. Ikkinchi taxminga ko‘ra, u bu amalni tushunadi, ammo uni yozma ayirishda qo‘llashni unutgan. Taxminlarni tekshirish uchun «52 sonidagi bitta o‘nlikni o‘nta birlikka almashtirsak, nechta o‘nlik va nechta birlik qoladi?» degan savol beriladi.

Pedagogik yechim. O‘quvchi 52 sonini 4 ta o‘nlik va 12 ta birlik ko‘rinishida ifodalay olsa, xona qiymati jadvali yordamida shu o‘zgarish ustun shaklida qanday yozilishini mashq qiladi. O‘nlikni birliklarga almashtirishda qiynalsa, bir bog‘lamdagi o‘nta sanoq cho‘pini ajratish orqali jarayon ko‘rsatiladi. Shundan keyin o‘quvchiga 63 − 27 amali berilib, almashtirish bosqichini mustaqil izohlash so‘raladi.

Tahlil natijasi. Topshiriq talabaning kuzatilgan xatoni tavsiflash, uning sababiga doir taxminlarni tekshirish va o‘quvchining javobiga mos pedagogik usulni tanlash ko‘nikmalarini baholash imkonini beradi. Refleksiv javobda talaba qo‘shimcha savolga berilgan javob dastlabki taxminini qanday aniqlashtirganini izohlaydi.

2. O‘qish savodxonligiga oid vaziyatda mavzu va asosiy fikrni farqlash

Vaziyat. O‘quvchiga quyidagi matn berildi.

Sinf o‘quvchilari maktab hovlisiga nihol ekdilar. Dastlab ular niholga suv quyishni unutib qo‘yishdi va uning barglari so‘liy boshladi. Bolalar sug‘orish uchun navbatchilik jadvalini tuzdilar. Muntazam parvarish natijasida nihol tiklandi.

«Matnning asosiy fikri nima?» degan savolga o‘quvchi «Bolalar nihol ekdilar», deb javob berdi.

Tahlil. O‘quvchining javobi matndagi boshlang‘ich voqeani to‘g‘ri qayd etadi. Asosiy fikrni ifodalash uchun niholning so‘lishi, bolalarning parvarishni yo‘lga qo‘yishi va niholning tiklanishi o‘rtasidagi bog‘lanishni umumlashtirish kerak. Talaba qiyinchilik sababini aniqlashtirish uchun «Nihol nima uchun so‘liy boshladi?» va «Bolalarning qaysi harakati natijani o‘zgartirdi?» degan savollarni taklif qiladi.

Pedagogik yechim. O‘quvchi voqealar o‘rtasidagi sabab-oqibat bog‘lanishini tushuntira olsa, unga «Matn nima haqida?» va «Muallif shu voqea orqali qanday fikrni ifodalagan?» savollariga alohida javob yozish topshiriladi. O‘quvchi voqealar o‘rtasidagi bog‘lanishni tushuntirishda qiynalsa, avval «muammo – harakat – natija» jadvalini to‘ldiradi. Shundan so‘ng jadval mazmunini bitta gapga umumlashtiradi. Masalan, «Nihol yaxshi o‘sishi uchun uni muntazam

ISSN 3060-5059 (Online)

parvarish qilish kerak».

Tahlil natijasi. Topshiriq talabaning o‘quvchi matnni qay darajada tushunganini qo‘shimcha savollar bilan aniqlashtira olishini baholashga xizmat qiladi. Talabaning qarori o‘quvchi qaysi bosqichda yordamga ehtiyoj sezganini dalillar asosida izohlashi orqali baholanadi.

3. Yozma nutqqa oid vaziyatda fikrlar izchilligini tiklash

Vaziyat. «Maktab bog‘ida» mavzusida o‘quvchi quyidagi matnni yozdi.

Biz maktab bog‘iga bordik. Keyin ekkan gullarimizga suv quydik. Avval o‘qituvchimiz gul ko‘chatlarini tarqatdi. Ko‘chatlarni yerga ekdik.

Tahlil. O‘quvchi mavzuga mos harakatlarni bayon qilgan va vaqtni bildiruvchi «avval» hamda «keyin» so‘zlaridan foydalangan. Matndagi asosiy qiyinchilik voqealarni sodir bo‘lish tartibida joylashtirish bilan bog‘liq. Buni sug‘orish haqidagi gap ko‘chatlarning tarqatilishi va ekilishi haqidagi gaplardan oldin kelganidan ko‘rish mumkin. Talaba o‘quvchidan bog‘da bajarilgan ishlarni og‘zaki ravishda ketma-ket aytib berishini so‘raydi. Bu orqali qiyinchilik og‘zaki bayonda ham kuzatiladimi yoki yozma matn tuzishda yuzaga kelganmi, degan savol aniqlashtiriladi.

Pedagogik yechim. O‘quvchi voqealarni og‘zaki to‘g‘ri ketma-ketlikda ayta olsa, matndagi gaplarni alohida kartochkalarga yozib, ularni tartiblaydi va tanlovini izohlaydi. Og‘zaki bayonda ham qiyinchilik kuzatilsa, ko‘chatni olish, ekish va sug‘orish tasvirlangan rasmlarni ketma-ket joylashtirishdan boshlash mumkin. Qayta ishlangan matnning bir varianti quyidagicha.

Biz maktab bog‘iga bordik. Avval o‘qituvchimiz gul ko‘chatlarini tarqatdi. So‘ng ko‘chatlarni yerga ekdik. Oxirida ekkan gullarimizga suv quydik.

Tahlil natijasi. Talabaning o‘quvchi matnidagi aniq dalilni ko‘rsatishi, qiyinchilikni aniqlashtiruvchi topshiriq tanlashi va o‘quvchining o‘z matnini mustaqil tahrir qilishiga yordam beradigan usulni asoslay olishi baholanadi.

Topshiriqlar tahlilining umumiy natijalari

2-jadval. Kasbiy vaziyatlarning qiyosiy tahlili

Kasbiy vaziyat	Talaba tayanadigan dalil	Talabaning javobida kuzatiladigan natija
Arifmetik amalni bajarishdagi xato	O‘quvchining yozma hisobi va og‘zaki izohi	Xato yuz bergan bosqichni aniqlaydi, sababiga doir taxminlarni farqlaydi va tekshiruvchi savol tuzadi.
Matnning asosiy fikrini aniqlashdagi qiyinchilik	O‘quvchining javobi va matndagi sabab-oqibat bog‘lanishi	O‘quvchi qaysi voqeani tushunganini aniqlaydi va voqealarni umumlashtirishga yo‘naltiruvchi savollar tuzadi.
Yozma matnda voqealar izchilligining buzilishi	Gaplarning joylashuvi va vaqtni bildiruvchi so‘zlar	Izchillik buzilgan o‘rinni dalil bilan ko‘rsatadi va o‘quvchiga matnni qayta tuzish usulini taklif etadi.

Qiyosiy tahlilda uchala topshiriq uchun umumiy talab aniqlandi. Talaba pedagogik qarorini o‘quvchi ishidan olingan dalilga tayangan holda asoslaydi va qo‘shimcha javobga ko‘ra uni qayta ko‘rib chiqadi. Tahlil qilinadigan dalil vaziyat mazmuniga qarab o‘zgaradi. Matematikada amalni bajarish ketma-ketligi, o‘qish savodxonligida matndagi sabab-oqibat munosabati, yozma nutqda esa gaplar o‘rtasidagi izchillik tahlil uchun asos bo‘ladi.

Xulosa

Boshlang‘ich ta’limga oid uchta namunaviy kasbiy vaziyatning qiyosiy tahlili bo‘lajak o‘qituvchilarning o‘quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan topshiriqlarni tuzish uchun metodik asos yaratdi. Arifmetik ayirishga oid vaziyatda o‘quvchining yozma hisobi va og‘zaki izohi xato yuz bergan bosqichni aniqlashga, o‘qish savodxonligiga oid vaziyatda o‘quvchi javobini matndagi voqealar bilan solishtirish asosiy fikrni anglashdagi qiyinchilikni aniqlashtirishga xizmat qildi. Yozma nutqqa oid vaziyatda esa gaplarning joylashuvi va vaqtni bildiruvchi so‘zlar fikrlar izchilligi qayerda buzilganini ko‘rsatdi.

Uchala vaziyat uchun umumiy metodik talab shundan iboratki, talaba o‘quvchi ishidan aniq dalil keltirishi, qiyinchilik sababiga doir taxminni qo‘shimcha savol yoki topshiriq yordamida tekshirishi va muqobil pedagogik yechimlarni taqqoslab, o‘z tanlovini asoslashi kerak. Mashg‘ulotni individual yozma tahlil, guruh muhokamasi va yakuniy refleksiya ketma-ketligida tashkil etish tavsiya etiladi. Yakuniy yozma javobda talabaning qaysi dalil asosida dastlabki qarorini saqlagani yoki o‘zgartirganini izohlashi uning fikrlash jarayonini baholash imkonini beradi.

Maqolaning amaliy natijasi talabaning yozma javobini baholash uchun beshta mezon taklif etilganidir. Ular muammoni aniqlash, dalillarni tahlil qilish, muqobil yechimlarni taqqoslash, pedagogik qarorni asoslash va refleksiyani qamrab oladi. Topshiriqlarning kompetensiyalar rivojiga ta’sirini baholash uchun keyingi empirik tadqiqotda talabalarning mazmunan tenglashtirilgan dastlabki va yakuniy topshiriqlarga bergan javoblarini shu mezonlar asosida qiyoslash lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. – М. : Высшая школа, 1991. – 204, [3] с. Kutubxona katalogi
2. Shulman L. S. Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching // Educational Researcher. – 1986. – Vol. 15, No. 2. – P. 4–14. DOI
3. Levin B. B. Using the Case Method in Teacher Education: The Role of Discussion and Experience in Teachers’ Thinking about Cases // Teaching and Teacher Education. – 1995. – Vol. 11, No. 1. – P. 63–79. DOI
4. Jacobs V. R., Lamb L. L. C., Philipp R. A. Professional Noticing of Children’s Mathematical Thinking // Journal for Research in Mathematics Education. – 2010. – Vol. 41, No. 2. – P. 169–202. To‘liq matn

ISSN 3060-5059 (Online)

5. Zimmerman B. J. Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview // Theory Into Practice. – 2002. – Vol. 41, No. 2. – P. 64–70. DOI